

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ РЕГІОНУ

Геологічний туризм як перспективний ресурс

Житомирської області

(на прикладі річкових каньйонів м. Житомира)

Корбут Г. О.

*доцент кафедри ботаніки, кандидат біологічних наук Житомирський державний
університет імені Івана Франка*

Вискушенко А. П.

*доцент кафедри зоології, кандидат біологічних наук Житомирський державний
університет імені Івана Франка*

Павловський В. А.

*доцент кафедри медицини, кандидат меднаук Житомирський державний
університет імені Івана Франка*

Памірський М. С.

*старший викладач кафедри іноземних мов Житомирський державний
університет імені Івана Франка*

Колінко Ю. Ю.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Памірський П.М.

Житомирський національний агроекологічний університет

В економіці розвинутих країн туризм посідає чільне місце. На цю галузь припадає 10 % ВВП, 35 % торгівлі послугами 11 % інвестицій. Навіть попри економічну кризу світовий туризм демонструє стале щорічне зростання на 9 %. Не стоїть остеронь цих процесів і туристична галузь.

України. За останніх 5-ть років кількість іноземних громадян, які відвідали Україну, зросла із 17630760 чоловік у 2005 році до 26137025 чоловік у 2009 році. А кількість громадян України, які виїжджали за кордон зросла з 16453704 чоловіка у 2005 році до 17428563 чоловіка в 2009 році.

Однак аналіз частки доходів, які приносить туризм у розвинутих країнах в порівнянні з цим показником в Україні, вказує на великі потенційні можливості розвитку цієї галузі в нашій країні. Зокрема це стосується розвитку спеціалізованого туризму. Дія прикладу візьмемо геологічний туризм, який знаходиться на сьогодні в зародковому стані, хоча можливості його розвитку є в кожному регіоні. Наприклад Поліський регіон характеризується густою сіткою річок, багато з яких мають глибокі каньйони вздовж яких можна проводити унікальні геологічні екскурсії. -

Почнемо із річки Тетерів, яка тече довгим, довжиною 3360 м, шириною до 120 м, глибиною до 53 м каньйоном. В цьому місці річка Тетерів прориває зону окварцювання гранітів, яка проходить у смугі червоних гранітів, шириною біля 1 км і межує з півдня і півночі з сірими житомирськими гранітами[1] В контактах сірих і червоних гранітів добре видно зони гнейсування і милонітизації. Зона окварцювання знаходиться на відстані 100 метрів від північного контакту і 500 метрів від південного. Здійснюючи пішохідну або екскурсію на човні вгору по течії річки Тетерів у смугі червоних гранітів, можна побачити середні і грубозернисті різновиди червоного і рожевого кольору порфіровидної структури, що помежовані жилами пегматиту і апліту. Окварцьовані граніти виходять у вигляді гранітної брекчії червоного,

рожевого та жовто-оранжевого кольору смугастої текстури. [2]. Розповідаючи про мінералогічний склад, доцільно згадати каліпшат, альбіт, кварц, біотит, вторинні слюди, епідот. Із мінералів, які входять до складу гірської породи в невеликій кількості, відзначаємо циркон, флюорит, пірит, молібденіт, каситерит, ільменіт, магнетит. Із різновидностей кварцу, середня кількість якого в породі досягає 30-40 %, пізнавально буде розглянути окремі кристали гірського кришталю. Під час геологічної екскурсії є хороша можливість розглянути декоративні гірські породи, зокрема чотири види гранітної брекчії: грубу і роговику або афанітову, яшмоподібну та крупнозернисту кварцову [3].

Поруч з виходом гранітної брекчії на лівому березі річки Тетерів, біля Зарічанської греблі на пластах гнейсу можна розглянута червоний середньозернистий порфіровидний гранат, який покритий жилою пегматиту, в якому багато кристалів гранату чорного кольору[5].

Поряд, з розповіддю про геологічну будову, огляду чисельних різновидностей граніту, на який багата Житомирщина, під час екскурсії каньйоном річки Тетерів доцільно оглянути пам'ятки природи, прослухати легенди, які дійшли до нас із сивої давнини, дістати естетичну насолоду від мальовничих краєвидів. Зробити короткий перепочинок. Першим серед цілого ряду таких пам'ятників назвемо скелю "Голова Чацького", що знаходиться на лівому березі річки Тетерів, висота над рівнем води 30 м, ширина 120 м. За зовнішнім видом нагадує лицаря і латах. Згадки про цей пам'ятник природи можна знайти чи не в кожному путівнику по нашому місту. Так, в XIX ст. енциклопедичний словник Ф.А.Брокгаузен і І.А.Ефрона назвав скелю "Голова Чацького" одним із головних визначних місць губерньського міста. Скеля і справді схожа на голову людини[3]. Без труднощів можна побачити широкий лоб, римський ніс, масивне підборіддя. Існує кілька цікавих легенд щодо назви скелі. Однією з них Чацький був козачим полковником, який тікаючи від ворогів, хотів перестрибнути через ущелину, але зірвався в річку. Віддаючи останню данину своєму отаману, козаки шаблями вирубали в скелі його пам'ятник у вигляді голови.

Інша легенда розповідає про польського графа Чопського. Сотні років тому назад він жив у цих краях зі своєю молодою дружиною - красунею. Дізнавшись про її подружню зраду, граф розігнав свого коня і кинувся зі скелі. Після його смерті вершина скелі стала схожа на людську голову. Попри пізнавальну цінність цих легенд можливість використовувати їх для патріотичного виховання, прищеплення загальнолюдських сімейних цінностей більш вірогідно пояснюють походження назви скелі і краєзнавець Н.В.Трипольський та Г.Й.Оссовський. Перший, зокрема, вважає, що скеля Носить ім'я польського просвітителя Чацького. Оссовський, на відміну від Чацького, вважає, що підставою для назви скелі послужила надзвичайна схожість скелі з лобом і носом відомого вченого Тадеуша Чацького.

• Іншим пам'ятником природи, який заслуговує на увагу, є скеля "Чотири брати", що на правому березі річки Тетерів на виході із каньйону. Висота її над рівнем води до 40 метрів, ширина усіх чотирьох виступів 140 метрів. Легенда, яка пояснює походження цього пам'ятника природи, розповідає про XIII століття. Саме тоді населення України потерпало від монголо-татарського іга. Тоді на околиці Житомира проживала велика дружня сім'я, в якій було три брати і красуня сестра Настільки гарною була дівчина, що хан вирішив забрати її з собою. Щоб врятувати сестру, брати осідлали коней і кинулися із сестрою тікати. Та погоня за ними була швидкою. Надії на порятунок не було. Тоді брати і сестра, бажаючи залишитись нескореними, стрибнули з високого берега в холодні води Тетерева. Скеля, з якої вони зірвалися, прийняла вигляд чотирьох стовпів, кожен і яких нагадував силует нескорених.

Не менш цікавими є екскурсії по каньйону річки Ка'янки[5]. Для геологічної екскурсії хорошою наочністю будуть пегматитові граніти берегів каньйону, які разом з гранітами каньйону річки Тетерів складають єдину петрографічну провінцію. Переважаючими видами польового шпату на даній ділянці є мікроклін, ортоклаз. Переважаючою слюдою є біотит, рідше - мусковіт. Також тут знаходяться відслоєння гнейсів з жилами пегматиту і сірого граніту. Біля самої річки знаходимо жилу апліту світлого відтінку, до складу якого входять калієвий польовий шпат, кварц, мусковіт [3].

Із пам'ятників природи увагу туристів приверне скеля „Козак”, яка має оригінальний зовнішній вигляд. Якщо її - оглядати з підніжжя: Замкової гори, перед очима виникає образ кам'яного велетня з націленим вдалечінь поглядом, в якому, в залежності від освітлення, можна прочитати і суворість, і радісний подив. Козак хмуриє широке гранітне чоло і уважно дивиться на протилежний берег річки Кам'янки, чи не повертаються з бойового походу його товариші, які з цього, місця пішли боронити рідний край.

Доповнити враження від мандрівки каньйонами річок Тетерів і Кам'янки, можна піднявшись вгору по річці Гнилоп'ять від місця її впадання в Тетерів. Характерною особливістю цього району є збагачення гранітів такими кольоровими мінералами як біотит, апатит, рогова обманка, магнітний залізняк, рутил, флюорит, циркон і великий вміст плагіоклазів. Особливо цікавою є присутність магнітного залізняка в жилах пегматитових гранітів, що виділяє їх в окрему петрографічну провінцію. Подивують різнобарвністю польові шпати: білий польовий шпат, кремовий, жовтий, сірий, рожевий, червоний, голубий, які можна побачити на лівому березі трохи вище скелі Ю.І.Крашевського[3]. Біля цієї скелі доцільно провести бесіди про роль Юзефа Ігнаці Крашевського в історії міста Житомира. В залежності від віку, освіти, професійної підготовки теми таких бесід можуть бути [4] і "Юзеф Ігнаці Крашевський - видатний польський письменник - публіцист XIX століття"; "Роль Ю.І.Крашевський-куратор Житомирської гімназії"; "Книгокористування та книга видання на Волині в XIX ст."; "Вклад Ю.І.Крашевського в зближення різних класів польського суспільства між собою і з простим українським людином"; "Юзеф Крашевський і Софія Вороничева як втілення сімейних цінностей"; "Екологічні мотиви в творчості Ю.І.Крашевського" тощо.

Навіть поверхневий огляд мінеральних ресурсів та пам'ятників природи каньйонів житомирських річок вказує на великі невикористані можливості геологічного туризму в регіоні. Хочеться вірити, що його подальший розвиток разом з розвитком інших галузей спеціалізованого туризму, розвитком туристичної інфраструктури, яка обов'язково зросте в зв'язку з проведенням ЄВРО - 2012 приведе до зростання частки туризму у економіці країни, підняття її до того рівня, якого досягли економічно розвинені країни ЄС.

Список використаної літератури:

1. Корбут Г.О. Геологічна будова Житомирщини. - Житомир, 2010. - 23с.
2. Корбут Г.А., Кострица Н.Е., Ремезова Е.А. Геологическое строение и полезные ископаемые Житомирской области // Урал в мініатюрі (Природні багатства Житомирщини, їх вивчення та перспективи використання)-Житомир, 1996-с.6-20. .
3. Корбут Г.А., Кострица Н.Е., Ремезова Е.А. Геологические исследования бассейна реки Тетерев в окрестностях г.Житомира // Урал в мініатюрі (Природні багатства Житомирщини, їх вивчення- та перспективи використання) - Житомир, 1996 - с 166-183.
4. Алла Гонцалез дель Кастійно. Юзеф Крашевський у культурному середовищі Житомира. // Українська полоністика. Науковий журнал. Вил. 1. - Житомир. Разрез долины реки Тетерева. // Тр. Об-ва исследователей Волыни. - Т.VII - 1912.
5. Тутковский П.А. Из геологии г. Житомира. Разрез долины реки Тетерева. // Тр. Об-ва исследователей Волыни.-Т. VII - 1912.